

Tisztelt gyászoló Család, tisztelt Egybegyűltek!

Nagy Károlytól, az Eötvös Loránd Tudományegyetem egykori vezetőjétől, díszdoktorától búcsúzom kollégák, barátok, tanítványok nevében.

A gyász alkalom arra, hogy számot vessünk azzal, mi marad, és mi az, ami elmegy örökre. Mert nem megy el minden örökre. Az élet abban gyökeret ver, amit alkottunk, amit teremtettünk. Nagy Károly hosszú éveken át alkotott a javunkra, és ez kitörölhetetlenül benne marad egyetemünk történetében és diákjai, kollégái, családja emlékezetében.

1926-ban, a Komárom megyei Ete községben született, cipész családba. A továbbtanulásra alkalmasnak mutakozó fiatalembert az elemi után szülei Kisbérre írták be polgári iskolába, ahol később, az igazgató közbenjárásával elnyerte a budapesti Kereskedelmi Kamara tanulmányi ösztöndíját. Ez tette lehetővé számára, hogy Budapesten, a Kossuth Lajos Kereskedelmi Középiskolában érettségizzen. De nem lett belőle pénzügyi szakember. A pályaválasztás küszöbén állva kacérkodott ugyan a művészi pályával, végül azonban úgy döntött, a Pázmány Péter Tudományegyetemre iratkozik be, hogy matematika-fizika szakos tanárnak tanuljon. 1950-ben szerzett diplomát és a tanszék állományában maradt, köszönhetően mesterének, Novobátsky Károlynak, aki akkoriban maga mellé vette az ambiciózus fiatal kutatókat. Nagy Károly tehát nem váltotta be ifjúkori álmát arról, hogy egy kistelepülés iskolájának matematika tanára lesz. Ehelyett sokkal nagyratörőbb álmok és célok váltak valóra, amikor a sors őt az elméleti fizika felé terelte: jó hírű tudós, egyetemi oktató, később egyetemvezető lett.

Az ELTE Elméleti Fizikai Tanszékét 1968-tól kezdve vezette huszonöt éven keresztül. 1968 és 1999 között az ELTE-MTA Elméleti Fizikai Tanszéki Kutatócsoport vezetője is volt. Az oktatást szent hivatásnak tekintette, tanárként az eötvösi időkig visszanyúló *tudós tanár* ideálját tartotta követendőnek. Vallotta, hogy a tanítás nemcsak elsajátítható mesterség, hanem művészet, amelyhez talentum kell. Hivatásának módszertanát, fogásait ismerte és jó érzékkel alkalmazta, ezért mindig lelkes hallgatók vették körül. Igazán a matematika-fizika szakos tanárhallgatóknak tartott elméleti fizikai előadásokon érezte elemében magát. A hallgatók mindegyike személyes támogatójaként emlékezik vissza rá. Vezetői és kutatói munkássága eredményei elé sorolta, hogy elkészíthette a fizika szakos tanárok négykötetes tankönyvsorozatát, ezt tartotta ugyanis élete leghasznosabb vállalkozásának.

Tehetsége vezetőként is megmutatkozott, amikor részt vállalt az intézmény irányításának feladataiból. Először 1961 és 1966 között a Természettudományi Kar dékánja volt, majd 1966-tól 1972-ig az egyetem rektoraként, 1972 és 1975 között tudományos rektorhelyettesként dolgozott. A pozíciók megszerzésére nem törekedett, de a feladatok valahogy mindig megtalálták, és ő megfelelt a kihívásokra. A dékáni és rektori munka a kutatás nemzetközi vérkeringéséből egy időre kiszakította őt, ám ezt kevésbé bánta, mert saját bevallása szerint ez idő alatt rengeteget tanult az emberekről, és olyan tapasztalatokkal gazdagodott, amelyek által szélesebb látókörre, nagyobb tájékozottságra tett szert.

Megnyilvánulásaiban azonban mindig a szakmája iránti mély tiszteletről tesz tanúbizonyságot. Úgy vélte, idézem: „... *a XX. század fizikája megismételhetetlenül szép, egyedülállóan csodálatos történet. A kor, mely keretet adott hozzá, ennek ellentéte: gyalázatos századot hagyunk magunk*

mögött. Két világháború, diktatúrák követték egymást... Lehangoló században éltünk, melynek csodája a fizika volt.” – mondta.

És valóban, a diktatúra embertelen, igazságtalan módszereivel ő maga is gyakran konfrontálódott vezetőként, bátran vállalva a döntések ódiumát. Az igazságérzetével össze nem férő, elvtelen gyakorlatot igyekezett kikerülni, de ha máshogy nem ment, hát szembe szegült. Volt ebben valami „csak azért is” virtus, de a kellő szelídséggel elvegyítve. Néha furfanggal, néha csellel, máskor nyílt ellentmondással igyekezett keresztül vinni az igazát. Vezetői talentuma változatos és célratörő eszközökben, jó stratégiai döntésekben, a helyes irányok meghatározásában, a megfelelő munkatársak kiválasztásában és emberséges bánásmódjában mutatkozott meg. Dékánként ő kezdeményezte, hogy az ELTE díszdoktori kitüntetését adományozzon a XX. századi fizika egyik legnagyobb alakjának tartott Werner Heisenberg részére. A nemzetközi kapcsolatok politikai rendszereken átívelő kiépülésében ez a gesztus követendő mintát adott az ELTE későbbi vezetőinek.

Nagy Károly 35 évesen lett egyetemi tanár, négy év múltán, 1965-ben lett a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd rendes tagja. Ő volt a Fizikai Tudományok Osztályának első elnöke, valamint a Tudományos Minősítő Bizottság titkára. Szakmai sikereit számos díjjal és kitüntetéssel jutalmazták: közülük is kiemelkedik a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, majd az 1996-ban neki adományozott Széchenyi-díj. 2006-ban vette át az ELTE Eötvös-gyűrűjét. Szülőfaluja pedig, amelyhez mindig kötődött, 2005-ben választotta díszpolgárrá.

Kollégái, tanítványai és mind azok nevében búcsúzom tőle, akik közvetve vagy közvetlen módon részesei lehettek annak, amit alkotott. Mint a

legkedvesebb Ady versében, úgy az ő élete folyása is messziről indult, a magyar vidékről, és sok kacsaringóval készült a nagy nekilódulásra, mint az erek, amelyeknek habjai végül eljutnak az Óceánig. Az Óceánig elérni, ahhoz merészség kell, akarás, és annak tudata, hogy a természet törvényeinek engedelmeskedve másképpen úgysem lehet. Nagy Károly akadémikus ilyen módon a sorsszerűségnek és az egyéni helytállásnak a példája. Életének maradandó alkotásait és emlékét méltó módon megőrizzük.

Rektor Úr, Isten nyugosztalja!